

Poétikus piano

Dobos Éva grafikusművész munkásságáról

*„Nem hallom előre az általam komponált zenét.
Azért komponálok, hogy utána olyan zenét halljak,
amit még nem hallottam.”* John Cage

Köztudott, hogy a magyar képgrafika az elmúlt évtizedek során a magyar képzőművészet „húzó ágazata” lett. A múlt század hatvanas éveinek zsenije (több is volt!) egy olyan magatartást képviseltek és olyan műegyütteseket hoztak létre, amelyek felborítottak korábbi értékrendeket (értéktrendeket!), s egy olyan eksztatikus műformát honosítottak meg – természetesen Kondorral az élen –, amely nehezen tipizálható és kategorizálható. A magyar képgrafika lendülete felfelé ívelt, s egy mélyen átfűtött, indulatokban gazdag művilág új arculatot adott a magyar képzőművészetnek. A különböző generációk ugyanakkor kézről kézre adták értékeiket, s végső soron ma is azt állíthatjuk, hogy a magyar képgrafika európai színvonalú és igényű, noha kezdenek háttérbe szorulni a hagyományos technikák, törnek előre az információs társadalomhoz illő (?) digitális törekvések. A stíluspluralizmus palettáján valóban minden érzékelhető, tán még felelősebben is, mint azt a nemzetközi folyamatokban érzékeljük. Mindenesetre hódít a deviancia, a patológikus lelkiállapotok manifesztációja.

Ebben az évtizedek óta állandóan sistergő grafikai szcénában ugyanakkor immár szívós és kitartó folyamatossággal van jelen egy *visszafogott hangerejű* (a kifejezésnek még később jelentősége lesz!), de mindig művészi mélységgel teli művész. Dobos Éva – mert róla van szó – lassan húsz éve állít ki egyéni és csoportos kiállításokon, évről évre jelentkezik műveivel, melyeknek – egyre letisztultabban – jellemzője egy bensőséges, mindig tiszta és sohasem zavaros emberi hang, vox humana, s egy igen személyes technikai megvalósítás.

Élete Mezőkövesden „indult”, s Szomolyán át Egerben folytatódott, ahol a gimnáziumi évek során már körvonalazódott a jövő... A Dargay Lajos által vezetett képzőművész kör már több volt mint *megérintés*, de számára a gimnázium a műveltség, az olvasottság szempontjából is alapvető, s ez az időszak az irodalmi és más művészeti értékek iránti olthatatlan tiszteletet is belé oltotta. Az érettségi után Dohnál Tibornál folytatott tanulmányok (akivel szakmai, emberi kapcsolatai máig ívelőek) már egyértelmű pályaeorientációt sejtettek, majd jelentettek, s az út a fővárosba vezetett, a Kirakatrendező Iskolába. A nyolcvanas években kitűnő tanári karral rendelkező iskola többeknek az átmenet, a felkészülés időszakát jelentette, másoknak a végleges pályára kerülés lehetőségét adta meg. Dobos Éva munkáit Károlyi Zsigmond, Wágner János, Károlyi András, Tolvaly Ernő korrigálta (művészeti főiskolai névsor!). Ekkor kezdődött tehát a fiatal alkotó szárnypróbálgatásának az időszaka, miközben – hosszú évekre – a legnagyobb magyar kortárs képzőművészzel foglalkozó műkereskedelmi vállalat (akkor még) megbecsült munkatársa lett. Első egyéni kiállítását 1992-ben rendezte, majd folyamatosan vett részt – jellemzően – tematikus

kiállításokon, majd 1998-ban a szakma immár hivatásos művésszé avatta, a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének tagfelvételével.

A művész számára kezdettől, s máig tartóan két nagy ihletforrás fontos és nélkülözhetetlen: az *irodalom* és a *zene*. Kifejezetten nem szociografikus érdeklődésű művész, így törekvései eltérnek a – már jelzett – magyar grafikai folyamatok legtöbbszörétől. Ennek megfelelően stílusvilága is személyesen alakított. Távol tartja magát az expresszivitáshoz közeli felfogásoktól, a groteszkhez közelítő szellemi indíttatásoktól. Kezdetben figurális, ábrázoló karakterű felfogása lassan, szervesen érlelődve átalakult, s az ábrázolás helyett egy sajátos megjelenítő erő hatja át lapjait, melyek vizuális jelképekből építkeznek.

Rajzsorozatokot készített Faludy György, Kálnoky László, József Attila, Ady Endre, Kosztolányi Dezső, Tóth Árpád, Charles Baudelaire, Paul Verlaine, Victor Hugo verseihez. Az egyes szerzőkhöz való vonzalomban sok összefüggés felfedezhető. Kálnoky László például az egyik legfontosabb Verlaine-fordító, de Faludy is fordító is, költő is, olyannyira, hogy Dobos Éva munkái személyesen felkeltették a figyelmét, és együttműködést is ajánlott a művésznek. S előtérben állnak Dobos Éva zenei ihletésű munkái, melyeket először Bach művei inspiráltak, majd Ravel, Debussy, Satie, Respighi, Bartók hallgatásán és értelmezésén keresztül jutott el 1998-ban John Cage a zene határait feszegető „hanggyütteseikhez”, akinek életműve azóta is folyamatosan foglalkoztatja, inspirálja. Nyilvánvalóan az irodalom még lehetőséget ad a figurális eszköztár alkalmazására, a zene, s különösen Cage zenéje azonban egy szinte *éteri, elvont* formavilághoz közelíti. Az *éteri* jelző azért is fontos, mert munkái *térszerűsége, térillúziókat teremtő hatása* szinte kézzelfogható.

Technikai megvalósításában munkái határesetek. Bár legközelebb hozzá a grafit, a ceruza alkalmazása áll, már itt fontossá válik számára a vonal mellett, azzal együtt alkalmazott foltszerűségek, folthatások sokasága, melyek által finom tónusos munkái festői hatásokat keltenek. Ezt erősíti, hogy szívesen dolgozik pasztellel is (együtt alkalmazva grafittal), s ezáltal tűnékeny vizualitása légiés *pseudo-festményeket* hoz létre, s inkább *kép*, mint grafika képzetünk lesz munkái által. Ráadásul az utóbbi időben igényes akvarellek is kerülnek ki műterméből, s olajjal is elkezdett festeni. A grafikai gondolkodás azonban áthatja lapjait, s újabban keletkezett monokróm dombornyomatai egy személyes művészi világ megújulásának jeleit mutatják.

Dobos Éva műveiben nincs semmi esetlegesség, nem ad helyet a véletlennek. Igen megfontolt, tudatos alkotónak tűnik, ami arra utal, hogy munkái *elmélyült meditációkat* követően készülnek el. Mindig – korábban és ma is – *sorozatokban* gondolkodik, cselekszik. Ez is elmélyültségét jelzi. Egy-egy művészi probléma, inspiráló mű művészi körbejárása esetében több munka létrejöttét jelenti. E művek mindig kontinuitást mutatnak, szellemi, filozófiai kapcsolódásokat jelenítenek meg. A művekben érzékelhető az *előző mű*, s ugyanez egyben jelzi a *tovább lépés lehetőségét*, netán útját. Mindig nagy szerepe van kompozícióiban egy sajátos szimmetriának, inkább így: *arányosságnak*. Munkáin rendet érzékelünk, amely legtöbbször esetben nyugalmat áraszt. Lapjain jelen van egy különös *szinesztézia*, amikor tehát különböző érzékelési területekhez tartozó jelenségek képeznek szerves egységet (hang, szín). Motívumai szervesen egymásra építkezve nemcsak a harmónia érzetét keltik, de fontos egy zenei szakszó, a *konszonancia*

alkalmazása, amely különböző hangközök megnyugtató hatású összecsengését jelzi. Esetében is erről van szó. A konzonancia által, zenei képzeteinkkel együtt, képi asszociációink is *egymásra találnak*. Általában Dobos Éva művészetét lehetséges elemeznünk zenei kifejezésekkel, melyek közül még hadd emeljük ki az *ütem* és a *ritmus* jelenlétét és fontosságát.

Végül: minden zene alapvető, szerves része a *repetíció*, az ismétlés. Dobos Éva ezt is szinte zeneileg alkalmazza – említett – sorozataiban. Egy-egy *motívumot, jelet, gesztust* újra alkalmaz, de ugyanakkor át is alakít. Az ismétlődés sohasem monoton, invenció nélküli, sőt.

A művész munkássága jelzésére előjáróban a *visszafogott hangerejű* kifejezést alkalmaztam, ami nála tehát messzemenően indokolt. Hang és kép, az *auditivitás* és *vizualitás* egész művészetében szintetizálódik, sőt *szimultán* módon van tehát jelen munkásságában, amelyre igen kevesek képesek. Mindezt a visszafogottságot a piano (halk, halkán) kifejezéssel is összefüggésbe hozhatjuk, s egész eddigi életművére jellemző egy poétikus megközelítés. Ezért lett ennek az írásnak a címe az, ami: *Poétikus piano*. Amely azonban nem jelenti azt, hogy ez a művészet ne volna határozott karakterű. Nagyon is az. A magyar grafika eksztázisoktól terhelt világában biztos helyet és pozíciót harcolt ki magának ez az – immár – *életmű*. Indokolt, hogy meglegyen a századik kiállítás, illetve az azon történő részvétel, ugyanis kiszámított, hogy Dobos Éva pályafutása során eddig 99 egyéni és kollektív tárlaton vett részt. Látva szellemi, művészi műhelye elmélyültségét: várjuk a századikat...

Feledy Balázs

E számunk szerzői

Bakonyi Péter (1949) – újságíró, előadóművész, szociológus, dramaturg, Budapest

Birtalan Balázs (1969) – író, Budapest

Birtalan Ferenc (1945) – költő, Budapest

Borbély Szilárd (1964) – költő, író, irodalomtörténész, egyetemi tanár, Debrecen

Burján Gál Enikő (1983) – festőművész, költő, Budapest

Dobos Éva (1961) – grafikus, Budapest

Dudás A. Alex (1956) – jogász, Budapest

Feledy Balázs (1947) – művészettörténész, Budapest

Galkó Balázs (1949) – színművész, Budapest

Gyimesi László (1948) – költő, író, Budapest

Győri László (1942) – költő, Budapest

Kiss Benedek (1943) – költő, műfordító, Budapest

Lázár Kati (1948) – színésznő, Budapest

Lukács János (1943) – irodalomtörténész, író, Budapest

Marafkó László (1944) – író, Budapest

Márton András (1943) – színművész, Budapest

Mécs Károly (1936) – színművész, Budapest

Németh István Péter (1960) – könyvtáros, költő, irodalomtörténész, Tapolca

Németh Péter Mikola (1953) – költő, esszéíró, szerkesztő, Vámosmikola/Vác

Oszwald Marika (1952) – színésznő, operetténekes, Budapest

Pálfy Ágnes (1952) – költő, esszéíró, Budapest

Pardi Anna (1945) – költő, Budapest

Ritter György (1980) – író, újságíró, kritikus, Solymár

Tahi-Tóth László (1944) – színművész, Budapest

Toót-Holló Tamás (1966) – író, szerkesztő, Budapest

Utassy József (1941–2010)

Vándor Anna (1941) – tolmács, műfordító, Budapest

Varga Papi László (1946) – nyugalmazott tanár, közíró, Szeged

Vári Fábrián László (1951) – költő, néprajzkutató, Mezővári (Ukrajna)

Verbőczy Antal (1948–1982) – költő

Zalán Tibor (1954) – költő, író, dramairó, Budapest